

www.merhabahaber.com

Cilt: 15 • Sayı: 12
29 NİSAN 2015 ÇARŞAMBA

Merhaba

gazetesinin her Çarşamba
okurlarına armağanıdır.

KADEMİK

Sayfalar

Hazırlayanlar: **M. Ali UZ - Serdar CEYLAN**
maluz@merhabagazetesi.com.tr • srceylan@hotmail.com

*Aurluk
bir çınarın
hayatı ve
hatıraları*

KONYA'NIN
ÇINARLARI: 6

KAZIM DUMANCI

Mehmet Ali Uz

ASIRLIK BİR ÇINARIN HAYATI VE HATIRALARI-1

ÖN SÖZ

Son yetmiş-seksen yıl içersinde Konya'da çok büyük ve akıl almaz değişiklikler oldu. Başkentlikten ve kadim Konya'dan eser kalmadı. Tarihi doku tamamen yok oldu. Eskiden nerede ne vardı tamamen unutuldu. İşin en acı tarafı da bu değişiklikleri bilen insan sayısında büyük bir azalma yaşandı.

Kazım Dumancı Bey, Konya'da hatıralarını kayda aldığımız en yaşlı insanlardan birisi. Hayatı dolu dolu yaşayan, hafızası ve şuru yerinde bir insan... Doksan yıllık olayları hatırlayabiliyor. Böyle sağlıklı, ibadetle, hayır ve hasenatla dolu bir ömür herkese nasip olmaz.

Onun verdiği bilgiler sayesinde Şeyh Sadreddin Konevi Mahallesi'ni yazdık.⁽¹⁾ Onun sayesinde kayınpederi **Hacı İsmail Efendi**'nin (İren) (1288-02.08.1965) hayatını da kayıt altına aldık. O, unutulmaması gereken bir insandı. Bunlar Konya için çok önemli tespitlerdir. Hatıraları da böyle... Her biri bir döneme ışık tutuyor. O, dünyaya geldikten iki yıl sonra, Konya'da Delibaşı olayı meydana geldi.

Kayınbiraderi Celeddin İren⁽²⁾ (1933-1982) ismi beni kırk

yıl öncesini götürdü. **Hasan Hüseyin Varol** (1934) Hoca, **Celaleddin İren** (1933-1982) ve **Kalemci Nurullah** bir üçlü teşkil ediyordu. Sonra bu üçlüye bir dönem ben de katıldım. Türkiye bir tehlikenin eşiğinde idi. Bunun farkında idik. Bir çıkış yolu arıyorduk. Durmadan okuyor, okuduklarımızı tartışıyorduk. Bazen evlerde, bazen de sokak ve caddelerde meşşaiyyunlar gibi dolaşılıyor, ülkeyi içinde bulunduğu tehlikenin kurtarmak bize düşmüş gibi bir çıkış yolu arıyorduk.

O günlerde ülkede Komünizm büyük tehlike idi. Bir hatıramı nakledersem tehlikenin boyutları daha iyi anlaşılır sanırım.

Bir yaz günü Alanya'da bir kamp yerine çadır kurduk. Birkaç gün sonra, iki sakallı genç de bizim çadırın karşısına yerleşti. Gençlerin zihniyetini merak ediyordum. Çocuklarla onlara çay gönderdim. Onlarla ilişki kurmaya çalıştım. Bir gün de oturup onlarla sohbet ettim.

Gençler, Ortadoğu Üniversitesinde öğrenci imiş. Marksist-Leninist düşünceye sahip olduklarını söylediler. Kendimi tanıtmadan, sade bir vatandaş gibi, **"Yahu delikanlılar, siz ölüyor, öldürüyorsunuz, gerçekten Türkiye'nin Komünist olacağına inanıyor musunuz?"** diye bir

(1) Mehmet Ali Uz, Belgelerle Adım Adım Konya Şeyh Sadreddin Külliyesi Ve Mahallesi, Akademik Sayfalar, 4 Şubat 2015, C. 15, s. 4-12.

(2) Hacı İsmail Efendi ile Mediha Hanım'ın oğlu olan

Celâleddin İren 1982 yılında vefat etmiş, Üçler Mezarlığı'na (103 ada / 535 parsel) defnedilmiştir.

soru yönelttim. Gençlerden birisi heyecanla, “ Amca sen ne diyorsun, on yıla varmadan Türkiye, yirmi beş yıla varmadan da bütün dünya Komünist olacak” dedi. Türkiye bu durumda idi.

Biz bir taraftan bir çıkış yolu ararken bir taraftan da milli hisleri yanında dinî hisleri güçlü imanlı bir gençlik yetiştirme gayreti içerisinde idik. Türkiye'nin kurtuluşunun başka yolu yoktu.

Maalesef siyasi gelişmeler ve basiretsizlikler, ülkeyi biraz daha uçurumun kenarına sürükledi. Sağ paramparça oldu. Aynı düşüncüyü paylaşan insanlar, âdeta biri birlerine düşman kesildi. Darbecilerin istediği ortam kendiliğinden oluştu. Seksen darbesi ülkeyi perişan etti. Bu; gaffet, dalalet ve ihanetin bir sonucu idi.

Çok yorulmuştum. 1977 seçimlerinden sonra, fiili siyasetten çekildim. Karapınar noterliğine gittim. Ve bir daha da siyasetle ilgilenmedim. Tekrar avukatlığa döndükten sonra da, dernek faaliyetleri yanında kitap ve kültür çalışmalarına devam ettim. Gençlerle ilgilendim.

Varol Hoca, ekonomik çıkış yollarını denedi, şirketler kurdu. Sonra bunları tasfiye edip vakıf çalışmalarına başladı. Çok önemli hizmetler ifa etti. Kütüphane kurma çalışmaları da bu dönemde başladı. İşte Celaleddin İren ismi bana bunları hatırlattı. Bu günkü çalışmalarımız, yıllar önce başlayan çalışmaların bir devamıdır.

Celaleddin İren, memleketini seven, düşünen, dürüst, kibar ve hoş bir insandı. Gençliğinde biraz yaramazmış. Babası onu, Kazım Bey'in yanına göndermiş. Kazım Bey'in terbiyesinde yetişmiş. Onu rahmetle anıyorum. Kalemci Nurullah ise, bulunduğu ortam dolaşısıyla, ölünceye kadar siyasetin içinde kaldı.

Kazım Dumancı Bey'le yaptığımız bu çalışmayı defalarca bir araya gelerek kendi ağzından nakletmeyi uygun bulduk. Böylece seksen-doksan yıl önceki Konya'yı ve yaşanan hatıraları, Konya'da meydana gelen değişiklikleri ortaya koymaya çalıştık. Yıkılan türbeleri ve kaldırılan kabristanları anlattık.

Kazım Bey İkinci Dünya Sava-

Hasan Hüseyin Varol (d.1934)

Celâleddin İren (1933-1982)

Mehmet Ali Uz (d.1935)

şî'nı, her şeyin karneye bağlandığı sıkıntılı günleri yaşamış. Bu dönemde tekrar askere alınmış.

Kazım Bey, şiiri seven, şair ruhlu, ehl-i tasavvuf tan, hoş sohbet ve inançlı ve coşkulu bir insan. Hayatı çalışmakla ve zorluklarla mücadele ile geçmiş, çocuklarını büyük fedakârlıklarla okutmuş. Sevdiği şiirleri bir çok defterde toplamış. Çalışmamızın sonunda

bunlardan da örnekler verdik.

Onun küçük bir kitap çalışması "**Edep Ya Hu**" isimli. Yeni bir çalışması da son derece anlamlı ve "**La Tahzen**" adını taşıyor. Eseri, annesine, babasına ve eşine ithaf etmiş. Kazım Bey, bu yaşta kitap çalışmalarına devam ediyor.

Bugüne kadar Konya'dan nice Kazım Dumancı hatıraları ile göçüp gitti. Bunların kıymetini bilemedik. Bu ihmalimizin topluma faturası çok ağır oldu.

Bir asırlık hatıraları ihtiva eden bu çalışmamızda Konya tarihine ve kültürüne bir nebze de olsa, hizmet edebilişsek kendimizi bahtiyar sayacağız.

Konya'nın asırlık çınarına bize verdiği bilgilerden dolayı kendisine teşekkür ediyor ve Allah'tan sağlıklı uzun ömürler diliyoruz.

Okuyucularımızı asırlık çınarımızın hatıraları ile baş başa bırakıyoruz.

ASIRLIK BİR ÇINARIN HATIRALARI

KAZIM DUMANCI (1335/1919)

I. HAYATIM

Konya'da eski sur dışı, Çeşme Kapısı karşısında, Şeyh Sadreddin Konevi Mahallesi'nde, Konevi Sokağı'nda dünyaya geldim. Hâlâ aynı adreste ikamet etmekteyim. Nüfus kaydına⁽³⁾ göre 1335/1919 doğumluyum. O günün şartlarında bir iki yaş küçük yazdırılmış olabilirim. Annem de Delibaşı İsyanında iki yaşında olduğumu söylerdi.⁽⁴⁾

Babam Devlet Demir Yollarında görevli **Hüseyin Çavuş**, annem Seydişehirli **Anakız Ayşe Hanım**'dır. Baba dedem, Hasan Çavuş'tur.

Annemler dokuz erkek, üç kız kardeşlermiş. Dayılarım küçük yaşlarda vefat etmişler. Büyük dayım bir gün annesine. "Anne ben yarın öleceğim" deyince annesi, "Oğlum o nasıl lâf, ağzından yel alsın" demiş ve "Ben Azrail'i rüyamda gördüm vallahi yarın gerçekten öleceğim" diye devam etmiş. Dayım gerçekten de ertesi günü ölmüş.

Küçük dayım altı-yedi yaşlarında hıfzını tamamlamış. Seyit Harun Veli Camii'nde Cuma günü hafızlık merasimleri yapılmış. O da ertesi günü vefat etmiş. Bütün dayılarım böyle küçük yaşlarda hayata veda etmişler.

Eskiden köylerden kazalardan kız çocuklarını zengin aileler ev-

latlık alır, onları yetiştirir ve evlendirirlermiş. Büyük teyzem Fadime Hanım'ı da Muhlis Koner'ler evlatlık alıp büyütmüşler ve keçeci Niyazi adında bir zatla evlendirmişler.

Annem, Seydişehir'de yalnız kalınca büyük teyzem gidip, onu da Konya'ya getirmiş. Dedem çok zengin bir adammış. O zaman teyzem dedemden kalan bütün mallarını satıp bir kese altınla Konya'ya dönmüş. Sonra da kardeşlerini bir kunduracı ile evlendirmişler. Bu adamla iki yıl evli kaldıktan sonra ayrılmışlar. Sonra babam bu hanımla evlenmiş.

(3) Konya, Meram Şeyhsadrettin Mahallesi, 86. cilt 12. hanede nüfusa kayıtlıdır.

(4)1. Delibaşı İsyanı 1920 yılı Ekimi başında olduğuna göre, Kazım Bey'in 1918 doğumlu olduğu anlaşılıyor.

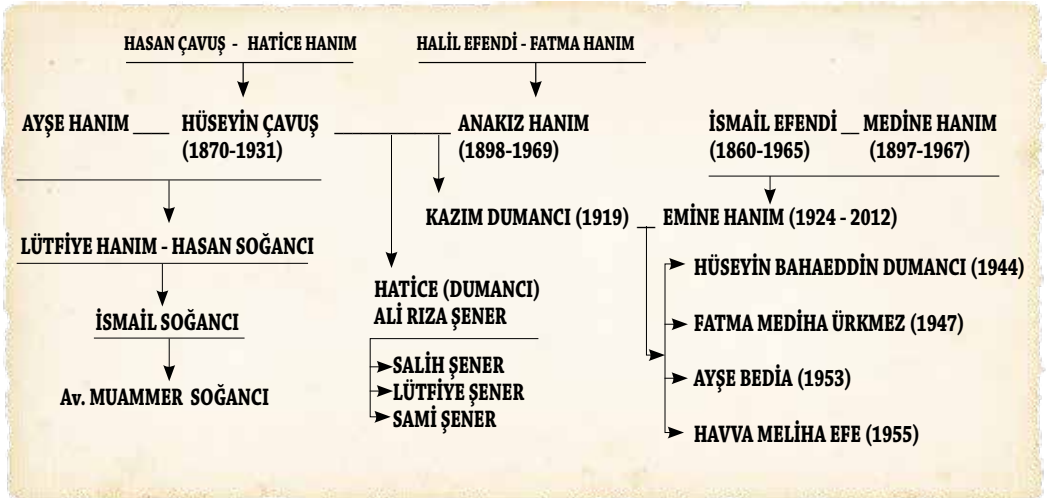
Babamın ilk eşi Ermenekli bir hanımmış. Babam yedi yıl yatalak hasta yatmış. Bu hanımı ona çok iyi bakmış. Bu arada ellerinde avuçlarında ne varsa satıp, savmışlar. Yedi yıldan sonra babam iyileşmiş, fakat bu arada hanımını da kaybetmiş. Bundan sonra babam annemle evlenmiş.

Biz bir kız, bir oğlan iki kardeştik. Kız kardeşim **Hatice Hanım** benden küçüktü. Seydişehirli **Ali Rıza Şener**'le (1902-1975) evlendi. Onun da iki oğlu bir kızı oldu. Babamın Ermenekli ilk hanımından **Lütfiye** adında bir ablamız daha vardı. **Av. Muammer Soğancı** bu ablamın torunudur.

Babamı on yaşında iken kaybettik. Annem bize hem annelik hem de babalık yaptı. Ekonomik imkânsızlıklar içerisinde bizi büyötmeye ve okutmaya çalıştı.

Çocuklarım; **Hüseyin Bahaeddin**, yeminli mali müşavir, büyük kızım **Fatma Mediha Ürkmez** çocuk doktoru, ortanca kızım **Ayşe Bedia** müzik öğretmeni, küçük kızım **Havva Meliha Efe** de edebiyat öğretmenidir. İkisi akademisyen (Doç. Dr. Huriye Martı, Doç. Dr. Ahmet Ürkmez) olmak üzere onlardan da torunlarım var.

96-97 yıllık hayatım, acı tatlı hatıralarla ve mücadelelerle geçti.

Çeşitli memuriyetlerde çalıştım. Otuz yılı aşkın bir hizmetten sonra, 1979 yılında emekli oldum. Emekli olduktan sonra hayatım hayır işleri ile meşgul olmakla geçti. Konevi Camii iç mekânını dört misli büyüttük. Bu arada camiye iki de daire aldık.

Eşimi 3 yıl önce 2 Temmuz 2012 tarihinde kaybettim. Şimdi evimde ve çocuklarımın yanında yaşamaya devam ediyorum. Fazla dışarı çıkmam evden camiye, camiden eve gelir giderim.

OKUL YILLARIM

Çocukluk yıllarım doğduğum mahallede geçti. İlkokul çağına geldiğimde, şimdi olduğu gibi çevremizde ilkokul yoktu. 1928 yılında Gazi Mustafa Kemal Paşa İlkokulu'na kaydoldum. Okul da bir yıl önce öğretime açılmıştı. İsmet Paşa ve Hakimiyet-i Milliye İlkokulları da aynı yıl açılmışlardı.

Kardeşim ile beraber bu okula giderdik, evimiz ile okulun arası oldukça uzak olduğu için öğle yiyeceklerimizi de beraber götürürdük. İki gözlü bir sefertasımız vardı. Gözün birinde ekmek diğeri ise katık olarak, peynir, üzüm, domates, kıyma gibi yiyeceklerden biri olurdu.

O yıllarda ilkokul dört yıl idi. Müdürümüz **Can Bey** adında bir zattı. Öğretmenimiz **Tatar Rasi Bey** idi ve çok iyi bir zattı. Muhlis Koner'in kızı da okul öğretmenlerinden idi.

Okurken ramazan ayı geldi. Yönetim öğrencilerin oruç tutmasını istemiyordu. Öğrencileri çeşmenin önünde sıraya sokarlar, su içirdikten sonra içeri alırlardı. Babam orucun bozulmaz dediği için, küçük olmama rağmen, bundan sonra da oruç tutmaya devam ederdim.

Yollar çok kötü idi, okula giderken çok zorlanırdık. Kışın çok kar yağardı, kar diz boyunu geçer ve haftalarca kalırdı. Damların hemen hemen hepsi toprak dam olduğu için akmaması için durmadan damı kürür ve yuvaklardık. Kirenitli ev pek azdı, onlara da konak denirdi.

1930'da ilkokul son sınıfta iken babam rahatsızlandı ve kısa bir süre sonra rahmetli oldu. 1930-1931 ders yılında ilkokuldan mezun oldum.

Bugün Konya Lisesi olarak anılan okul o yıllarda Erkek Muallim Mektebi idi. Lise ise Karma Orta Okulu'nun yerinde idi.

Erkek Muallim Mektebi (Konya Lisesi)

Muallim mektebinin son sınıf öğrencileri bize staja gelirlerdi. Bir gün bir stajyer öğretmen ders-te bizlere ne olmak istediğimiz sordu. Arkadaşlarım doktor, su-bay ve mühendis gibi meslekleri saydılar. Ben de öğretmen olmak istediğimi söyledim. Hoca sebebi-ni sorunca da “Her şeyin temeli eğitimidir, sayılan meslek men-suplarını da öğretmen yetiştirir de onun için” dediğimi hatırlıyo-rum. Hoca bu cevabımı çok be-ğenmişti.

İlkokuldan mezun olunca, Konya Muallim Mektebi'ne gün-düzlü (nihari) olarak kaydımı yaptırdım. Okul aslında parasız yatılı idi ama bir miktar da gün-düzlü öğrenci almakta idi.

Okul müdürümüz Sorbon Üniversitesi mezunu **Zeki Bey** idi. Çok çalışkan, çok titiz ve öz-verili bir insandı. Çok fakir oldu-ğum için yatılılarla beraber öğle yemelerinden yememe müsaade ederdi.

Müdürümüz yemeklerini bi-zimle berber yerdı. Bir gün san-dalyenin üzerine çıkarak “Çocuk-lar bir arkadaşınız ekmeğe ağzını sildi ve masaya atıverdi. Bu seferlik teşhir etmeyeceğim, Lütfen o ekle-meği alıp yesin ve bir daha yapma-sın. Bir daha yaparsa teşhir edece-ğim” dedi. Ne büyük incelikti.

Ne yazık ki bir yıl sonra o Mu-allim Mektebi'ni kapattılar. Öğ-rencilerinin bir kısmı Adana'ya bir kısmı da Haydarpaşa'ya gön-derildi. Ekonomik imkânsızlıklar sebebiyle pek çok genç gibi ben de gidemedim.

Ben çaresiz olarak Karma Orta Okulu'na kaydımı yaptırdım. Okula başladıktan üç ay sonra bo-şalan muallim mektebinin yerine

ortaokul açıldı, ben de evimize yakın olduğu için buraya geldim.

Lise 1. de tarih dersinden sı-nıfta kaldım. Tarih hocamız yaşlı, hiç evlenmemiş Nezahat adında bir hanımdı. **Mehmet Ferit Uğur** da (1880-1942) yine lise-nin tarih hocalarındandı.

Yazları, okul tatil olunca hiç boş gezmezdik, ben de ailece ta-nındığımız **Ezrail Hasan** namıyla maruf, terzi Hasan ustanın yanına gider, terzilik öğrenmeye çalış-ırdım. Hasan Usta'nın ustası meşhur bir ermeni imiş, ama adı-nı bilemiyorum. Hasan Usta, Konya'da çok namlı bir terzi idi. Herkes takım elbiseyi 2,5-3 liraya dikerken, o 5 liraya dikerdi. Müş-terisi çoktu. Ankara'dan milletve-killeri elbise diktirmeye gelirlerdi. Dükkânı hep ben açar, sabah te-mizliğini yapardım.

BU DÖNEME AİT UNUTAMADIĞIM BİR HATIRA

Yaklaşık 1934-1935 yılları idi. Bir gün dükkâna giderken, bele-diyenin önünde asılı bir adam gördüm, çok korktum, hemen oradan ayrıldım. Yolumu değiştirdim, arka yollardan gittim. Hü-kümetin önüne gelince iki kişi-nin, Aziziye Camii'nin yanına ge-lince de bir kişinin sallanan ceset-lerini görünce daha çok korktum. Rengim falan kaçmıştı. Kör-topal namı ile anılan bir komşumuz korktuğumu görünce beni yanına çağırdı, kokmamamı, onların suç-lu oldukları söyledi ve bana cesa-ret vermeye çalıştı. Böylece dük-kâna girebildim.

Sonra da duyduk ki bunların haricinde Sultan Selim'in önünde bir, Saman Pazarı'nın önünde ise

iki kişi daha asılmıştır. O gün toplam 6-7 kişi çeşitli suçlardan dolayı asılmışlardı.

O zamanlar suçluları sabahları erkenden şehrin meydanlarda asarlardı. Sonra cezaevlerinde astılar. Daha sonra da idam cezaları tamamen kaldırıldı.

OKUMAYA DEVAM KARARIM

Terziliğe böyle devam ederken bir yandan da okuldaki durumu mu, günün şartlarının zihnimde bir muhasebesini yapardım. Çok fakir idik, geçim zordu, gelirimiz de hemen hemen hiç yok gibi idi. Sınıfta da kalmıştım. Nihayetinde buradan alabileceğim 3-5 kuruşla geçinebileceğimizi düşünerek okumama, okulu bırakma kararı aldım. Anneme de okumaya çağımı söyledim.

Annem, “Okursan saçımı süpürge yapar okuturum, okumayacaksan beni yorma” dedi Ben de okumayacağımı söyleyerek terziliğe daha da çok meyil vermeye başladım.

Okulların açılma zamanı geldi. Bir gün ustam beni yanına çağırarak; “Sen okula gitmeyecek misin” dedi. Ben de, gitmeyeceğimi söyleyince, bana okunmanın faziletleri ile ilgili bir güzel nasihat çekti, akabinde cebinden bir beş lira çıkartıp verdi ve “Git okula kaydını yaptır” dedi. Ustamın teşviki ile okula yeniden devama başladım. Ustamın bu teşviki olmasa belki okumayacaktım.

Lisede müdürümüz **İspartalı Süleyman Acar**⁽⁵⁾ (1894-1946) idi. Kendisi matematik hocası olup, çok disiplinliydi. Konya Li-

sesi’nde çok iyi eğitim veriliyordu. O zamanlar Sümerbank her yıl Türkiye’den başarılı on öğrenciyi yurt dışına tahsile gönderirdi. Bunlardan en az dördü Konya Lisesi mezunu olurdu.

Okulda sık sık tütün ve sigara yoklaması yapardı. Yoklamanın birinde cebinde ağızlık bulunan bir öğrenci cebindeki ağızlığı hiç sigara içmeyen bir arkadaşının cebine atıverir. Herhalde ondan nasıl olsa şüphelenmezler diye düşünmüştü. Ancak hoca ağızlığı gördü ve bu ne diye sordu. Arkadaş da “Ara sıra ateş üflerim” dedi, ama bu söz ona yedi yıla mal oluyordu. Nihayetinde başkaları araya girdi de arkadaş okuldan mezun olabildi.

Sıdika Ulubay⁽⁶⁾ (1920-1985?) kimya öğretmeni idi. **Abdullah Abaoğlu**’nun (Ulubay) kızı idi. Oğlan kardeşi Ali Bey Londra’da okudu, Karabük Demir-Çelik’in kuruluşunda bulundu. Yeğeni Seyit Ulubay, Fransa’da okudu, İzmir Kağıdın genel müdürü oldu.

Fahri Ulusoy⁽⁷⁾ (1907-1976), müdür muavini ve biyoloji öğretmeni idi. Ferik Kuran, 2. müdür yardımcısı idi. **Celalettin Ali İmer** (1885-1955), coğrafya hocamızdı. Köklü bir aileye mensup, çok değerli bir insandı.

Hamdi Rağıp Atademir (1908-1976), felsefe hocası idi ve Sorbon mezunu idi. Konya’ya gelmeden önce onu hiç ilgisi olmadığı halde Samsun’a resim öğretmeni olarak atamışlar. “Ben resimden anlamam. Ben felsefe tahsil ettim” deyince bu yanlış tayini

(6) Mehmet Bildirici Konya Lisesi Öğretmenleri 1 (1889-1939), İstanbul 2010, s. 17-18.

(7) Mehmet Bildirici Konya Lisesi Öğretmenleri 1 (1889-1939), İstanbul 2010, s. 37.

(5) Mehmet Bildirici Konya Lisesi Öğretmenleri 1 (1889-1939), İstanbul 2010, s. 47.

Şehit Oral (Felsefe)
Asım Tabanlı (Resim)
Şevki Tartoş (Matematik)
Necdettin Canbek (Fransızca)
Celalettin Ali İmer (Tarih)

Fahri Ulusoy
Ö. Kutay (Tarih)
Müzeyyen Erensoy (Coğrafya)
... Dayıoğlu
Havfi Kendi (Coğrafya)

Faik Ürel (Matematik)
Bekir Esen (Fizik)
Efser Atala (Fizik)
Arif Şahap Öktem (Müzik)
Mustafa Yenisey (Fransızca)
Fuat Tuygan (Fransızca)

KONYA LİSESİ 1942-1943 EĞİTİM KADROSU
Lise Müdürü Süleyman Acar
F. Öngel, Mustafa Çetiner, Cevdet Ekemen

düzeltilmişler. Bize Fransızca'ya da girerdi. Bilgili bir insandı.

Nezahat Hanım, tarih derslerine girerdi. **Şevki Tartoş** (1892-1964), matematik hocası idi. İhsan Hanım, kimya öğretmeni idi ve hiç evlenmemişti. **Sabri Keleş** Hoca da Sorbon mezunu idi. Hocalarımızın hepsi çok iyi yetişmiş bilgili insanlardı.

Mehmet Muhlis Koner

(1886-1957) Hoca, ortaokulda Fransızca hocamızıdır. Bekir Hoca, sıfırcı Bekir adıyla anılırdı, çok çalışkan olan Kemal arkadaşımıza bir keresinde bütün soruların hepsini en iyi şekilde yaptığından dokuz vermek mecburiyetinde kalınca, "Hayatımda ilk defa dokuz veriyorum" demişti.

1938-1939 ders yılında liseden mezun olmuşum, ancak fa-

kirlikten dolayı üniversiteye gitmem mümkün değildi. O devirde sadece Ankara ve İstanbul'da üniversite vardı. Ekonomik durumu müsait olmayan ailelerin çocuklarının yüksek tahsil yapmaları imkânsızdı.

ASKERLİĞİM

Üniversiteye gitmem mümkün olmayınca askerliğimi yapıp aradan çıkarmak istedim. O yıllarda lise mezunları yedek subay olarak askerlik yapardı. Bu durum 1960'lı yıllara kadar devam etti. Sonra kaldırıldı.

Askerlik işlemimi, yaptırmak için askerlik şubesine gittim. Oradaki ilgili benim çok çelimsiz halimi görünce, "Orası ana mektebi değil asker ocağı" diyerek işlemimi yapmak istemedi. Ancak benim kararlılığımı görünce muamelem yapmak mecburiyetinde kaldılar. Sülüsümü verdiler. Yedek subay okulu İstanbul'da, Halıçioğlu'ndan Harbiye'ye taşınmıştı.

O zamana kadar Konya dışına hiç çıkmamıştım. Anlatılanlardan dolayı çok korkuyordum ve gideceğim adresleri sadece polislere sormam için sıkı tembihat yapılmıştı. Ben de öyle yaptım, sağ olsun polisler bana çok yardımcı oldular, beni vapuruma, otobüsüme kadar getirip bindirdiler.

1 Eylül 1939'da okul komutanı Sırrı Bey, bizi toplayarak, o günlerde Avrupa'da gözlenen siyasi ve askeri durumu anlattı. Almanların Danzig'i işgal ettiğini Fransızların Majuna hattını bir gecede geçtikleri gibi birçok bilgi verdi. Yani ortalık hiçte iyi değildi. Ama İnönü'nün gayreti ile biz bu savaşa girmedik ve büyük bir badire-

Mehmet Muhlis Koner
(1886-1957)

Muallim Mehmet Ferit
Uğur (1880 - 1942)

den kurtulduk. Zira girseydik çok şey kaybederdik. Memleketin durumu hiç iyi değildi.

Okul döneminden sonra kura çektik ve bize Sarıkamış çıktı. Kuradan sonra üç gün becayiş izni verdiler, ancak istekli çıkmadığı için Sarıkamış'ın yolunu tuttuk. Orada 3. Piyade bölüğüne verdiler. Askerlik sürem bitmeye yakın iken altı ay temdit ettiler. Bu uzatmalar bir defa daha altı aylık, iki defa da bir yıllık olmak üzere uzatıldı. Toplam dört yıl askerlik yapmış oldum. Yedek subay olarak aldığım maaştan hiç birikimim olmadı zira annemin ve kardeşimin de başka gelirleri olmadığı ve dolayısı ile ihtiyaçları olduğu için onlara da gönderiyordum.

Askeri şartlar çok kötü idi. Yatak ve yastıkların içi ot ile dolduruluyordu. Kurduğu zaman ise sanki kuru yerde yatıyor gibi oluyorduk.

Bit çok yaygın idi. Her sabah kalkınca herkes soyunur ve bit öldürme faslımız olurdu. Ayda bir kalıbın dörtte biri kadar sabun istihkakımız vardı.

Bütün resmi daireler ve kişiler mektup zarflarını ters çevirir tekrar kullanırlardı. Bugün ile kıyaslar isek arada dağlar kadar fark olduğunu görürüz.

CASUS YAKALAMA

Bir gün komutanım bir manga asker ile Kars yakınlarındaki Kızılçubuk Dere-si'ne kamp kurmamızı istedi. Çadırları kurduk, günler dere-den taze taze güzel balıkları yakalayıp yemekle geçiyordu. Komutanımız bizi oraya niye gönderdiğini, görevimizin ne olduğunu söylememiş biz de avare avare gün geçiriyorduk.

Bir gün yine sakin sakin oturup askerlerle muhabbet ederken garip, alışılmadık bir sesler duyduk, dikkat kesildik bizim nöbetçinin sesi idi. "Dur kaçma" diye bağıyordu. Nöbetçi bizim sahaya giren bir kişiye parola sormuş, bilemeyince dur ihtarını yapmış ama o ihtarına uymayarak kaçmaya başlayınca bağırmış ve havaya ateş etmeye başlamış.

Hemen tabancamı aldım ve koştum, askerlerde beni takip ettiler. Birisi kaçıyordu, koştuk yakaladık, bu esnada tabancam elimden düştü, onu almaya çalıştım ama hemen yetişen çavuşla birlikte derdest edip, ellerini bağladık. Sonra 2-3 asker ile Kars'a merkeze gönderdim. Meğer bu yakaladığımız adam bir casusmuş. Bizim kamp kurduğumuz yerin yakınında bir ağacın gövdesine anlaşılmayacak şekilde kapaklı oyuk yapmışlar, elde ettiği malumatı buraya koyuyor, oradan da karşı taraf alıyormuş. Sonraları bu adamın idam edildiğini duyduk.

Askerlik bitti Konya'ya gel-

Kazım Dumancı, askerlik fotoğrafı.

dim. Ancak fakirlikten dolayı üniversiteye gitmem mümkün olmadı.

İŞ HAYATIM VE EVLENMEM

Askerden gelmiştim, işim yoktu. Annem o zaman ki İş Bankası müdürünün hanımı ile samimi imiş. Ona rica etmiş, benim için müdür bey de uygun görünce işe başladım. O yıllarda İş Bankası Hükümet Meydanı'nda Yüzük Taşı denilen binanın yanındaydı.

Eşi hapis hane müdürü iken bir sebepten dolayı hükümet meydanında bıçaklanarak öldürülen Hatice Hanım adında bir şefin yanında işe başladım. Şefim de müdürümüz de çok iyi insanlardı.

İşe başladıktan iki ay sonra bir gün annem evlenme konusunu açınca "Anne o zamanımız değil ki" dememe rağmen üstüme çok düştü. Hatta bir gün komşumuz ve manevi dayımızla beraber çok ısrar ettiler. Ben de baktım çok kararlılar, kırmamak için, "Peki ancak benimde üç şartım var" dedim. O zaman dayım "Bak hele şartı da varmış" dedi ve şartlarımı sordu. Ben de,

1. "Benim evleneceği kızın babası sağ olacak, ben babalık hazzını tadamadım onda tadacağım" dedim ama hepimiz ağlaştık.

Diğerlerini sordular,

2. "Kızın zengin olmasını istemem, benim dengim olsun bende görsün, karının malı, kapının mandalıdır"

3. "Nişan, düğün üç ay içinde

olacak, uzarsa sıkıntı olur” dedim.

Dayım müstakbel adayı biliyor, benim için hayaller kuruyorlarmış. Gidildi, nişan ve düğün oldu.

Sultan Selim Camii baş müezzini İsmail Efendi’nin kızı ile evlendim. Evlenmem işe girişimden iki ay kadar sonra olmuştu.

Ben Osmanlı’nın son yıllarında doğmuş olmama rağmen, Kur’an okumayı bilmezdim. Bir gün kayınpederim Kur’an okumayı bilip bilmediğimi sordu, ben de bilmiyorum deyince, “*O zaman, her gün sabah namazından sonra bir saat çalışıp halledelim*” dedi, ben de tayinim Adana’ya çıkıncaya kadar bankaya gitmeden önce kayınpederime Kur’an okumaya gittim. Kur’an okumayı böyle öğrendim.

BİR KÜÇÜK AŞK HİKÂYESİ VE BAŞIMA GELENLER

İş Bankası’nda çalışmaya devam ederken müdürümüz değişti, yerine Ekrem Bey adında kumara ve içkiye düşkün birisi geldi.

Benden sonra banka da Afife adında defterdarın kızı işe başladı. O devirde vali muavinliği kadrosu olmadığı için gerektiğinde valiye defterdar vekâlet ederdi. Önemli bir görevdi.

Kız uzun boylu, oldukça güzel ve hoş bir kızdı. Bana yardımcı olarak vermişlerdi. İlk zamanlarda çok güzel çalışıyorduk, işleri hiç aksatmıyordu ancak kızın bana meyli olduğunu anlayınca ben daha ölçülü ve ciddi olmaya

Sultan Selim Camii Baş Müezzini İsmail Efendi (1860-1965)

başladım ve evli olduğumu söyledim. O da vaziyeti anladı, fakat bana karşı ters davranmaya, işleri savaştırmaya ve hatta yanlış yapmaya başladı. Bunları bilinçli mi bilinçsiz mi yapıyordu bilemiyordum. Ben de bir yanlışımı bahane ederek, hem ümidi kırılınsın hem de işleri daha düzgün yapsın diye azarladım. Ama dozu çok

kaçmıştı ağlamaya başladı. Müdür Bey ağladığını görünce sebebini sordu. Sebebini ne ben anlatabildim ne de Afife Hanım. Müdür Bey’in beni anlayamayacağını düşündüm. Bu hadiseden sonra Müdür Bey bana çok ters davranmaya başladı, ama sabrediyordum. Ekmek parası ne yapabiliirdim.

O günlerde bankaya müfettiş gelmişti. Bir gün benden bir dosyayı istedi. Ben de hemen götürüp verdim. Müfettiş bir şeylerle meşgul olduğu için bir süre bekledim. Nihayet başını kaldırdı bana:

“*Bana bak ben adamın paçasını alırım, aklını başına al*” dedi.

Bende, “*Af edersiniz efendim, bilmeden bir hata mı yaptım acaba. Özür dilerim*” dedim.

Ancak müfettiş daha yüksek sesle beni yine azarlayınca ben de dayanamadım, götürdüğüm dosyayı masaya öyle bir kuvvetle vurmuşum ki masanın camı kırıldı. “*Olmaz olsun böyle banka, böyle iş. Rızık Allah verir, banka değil*” diye söylenerek kapıyı çarpıp çıkıp gittim.

Arkamdan Hatice Hanım,

“Dur Kazım Bey ne yapıyorsun sakin ol” diye beni teskin etmek istedi, ama ben çok kırılmıştım, tabii gençlikte vardı. Hiç dinlemeden bankadan ayrıldım. Küçük bir ilgi başıma ne işler açmıştı. Bu olaydan sonra benim Tarsus’a tayinim çıktı. İş bulmak zordu yeni evlenmiştim. Tarsus’a gitmek mecburiyetinde kaldım. Annem ve eşim Konya’da kaldı.

Ben o zamanlar ezan okumayı, Kapı Camii müezzini **Hafız Kâtip**’ten öğrendim. Çok güzel ezan okurdum. Sonradan kayın pedirim olan “**Kör Müezzini**” adıyla maruf **İsmail Efendi**’den de dersler aldım. Kendisinin ayrı ayrı makamlarda amin çekmesi pek meşhur idi.

KONYA DIŞINA TAYİNİM

Daha önce anlattığım olay sebebi ile evlendikten dört ay sonra, tayinim İş Bankası Tarsus Şubesi’ne çıktı. Ailemi götürmemiştim. Gece gündüz çalışıyordum, müdürüm çok takdir ediyordu. Bana bir gün,

--“*Seni takip ediyorum, çok güzel çalışıyorsun, ahlakın da düzgün, seni niye buraya tayin ettiler bir türlü çözemedim*” dedi.

Bende olup biteni anlatınca,

--“Söz seni tekrar Konya’ya tayin ettirmek için elimden geleni yapacağım, yakında müdürler toplantısı var, ilk işim senin tayinin olacak” dedi. Ben de teşekkür ettim.

Müdür bey toplantıdan önce,

--“Senin işini konuştum, genel müdür “Birkaç ay sonra Konya’daki o müdürü oradan alacağım ve akabinde de bu arkadaşı Konya’ya tayin edeyim” dedi.

Üç aydır ailemden uzakta

bekâr yaşamakta idim, işlerin biraz rahatladığı zamanda müdür beyden birkaç gün izin istedim, o da on gün izin verdi.

Konya’da bu izin esnasında, bir gün eve polis bir tebligat getirdi, yıl 1943’ün sonları ikinci dünya savaşının devam ettiği yıllardı. Görev yerim Kayseri Askeri Hastanesi inzibat subaylığıydı. İlk zamanlar işim hoşuma gitmişti. Teskere bırakmaya karar verdim, bir yıl üç ay sonra, terfi edebilmem için kıta hizmeti istedim. Tayinim Kilis Dağ Alayı Askeri Hastanesi’ne çıktı. Ailemle beraber Kilis’e gittik, yıl Temmuz 1944 idi. Bir yıl üç ay da burada kaldım.

Ama sonraları askerlik hoşuma gitmemeye başladı ve ayrılmaya karar verdim. Konya’ya döndüm.

İhtiyat askerliğim çıktığında, normal şartlarda izinli sayılacağımı bilmediğim için, İş Bankasından da istifae ayrılmıştım. Dolayısı ile görevime dönemedim işsiz kaldım.

Bir süre pazarda ticaret işi ile uğraştım. Fevzi Halıcı’nın babası **Sabri Efendi**’nin yanında bir süre halıcılık yaptım. Ücret işinde anlamadığımız için oradan ayrılmak mecburiyetinde kaldım. Bu tür işler hoşuma gitmemişti. Yeni bir iş bulmalı idim.

YENİ İŞİM

Resmi bir dairede iş bulma ümidi ile Ankara’ya gittim, Toprak Mahsulleri Ofisi’ne müracaat ettim bana, “Açık kadro var, yarın gel tayin emrini verelim” dediler. Ancak imzaya yetkili şahıs, Ankara dışında olduğu için 10-12 gün git-gel bir türlü tayinim olmadı.

Çok zaruret içinde idim. Günü

tek bir simitle geçiriyordum. Seyranbağları'nda bağ evinde oturan bir tanıdığımın evinde kalıyor, her gün bakanlıklarla Seyranbağları arasını yayan gidip geliyordum. Son gittiğimde benimle ilgilenen kişi, maalesef bu gün de gelmedi, ama yarın mutlaka imzalatacağım diye garanti verdi ve ben yine dönüp giderken yolda önceden tanıdığım **İbrahim Kıranoğlu** ile karşılaştım. Hoş beşten sonra ben durumu anlatınca, o zamanın Ticaret Bakanı olan Ahmet Tahtakılıç'a gönderdi. Bakan benimle ilgilendi ve Millî Koruma Kontrolörü olarak tayin edebileceğini, Samsun ve Adana'da boş kadro olduğunu söyledi. Ben de Adana'yı istedim. Tayinim hemen çıktı, yirmi yedi lira harcırah, yüz yirmi beş lira da maaş verdiler. Uzun zamandan beri devam eden maddi sıkıntıdan sonra, bu durum beni çok mutlu etmişti. Hemen bir bakkala gittim, zeytin, peynir, sucuk, şeker, çay ve ekmek gibi birçok yiyecek alarak Seyranbağları'nda misafir kaldığım yere gittim. Ev sahibi çok şaşırды, "Hayrola dükkan mı soydun?" diye latife yaptı. Ben çok mutlu idim. Yıl 1946-47 yılları idi.

Ailece Adana'ya taşındık, işim çok yetkili ve mesuliyet isteyen bir işti, 1-2 sene devam ettikten sonra, bu kadro lağvedildi. Biz bu kadroda çalışan üç arkadaş idik. Genel müdürümüz **Muhsin Faik Ozansoy** (1911-1975) bizleri yanına çağırды, tahsil ve aile durumumuzu sordu. Bir arkadaşımız Hukuk Fakültesi mezunu, bekâr ve askerliğini yapmamış, diğer arkadaşımız yine Hukuk Fakültesi mezunu, evli ancak askerliğini yapmamıştı. Ben lise mezunu,

evli iki çocuk babası ve askerliğini yapmışım.

Genel müdürümüz askerliğini yapmayan arkadaşına, "Sen başının çaresine bak" dedi. Bana da Ceyhan Ticaret Odası'na tayinimi yapabileceğini söyledi, ben de Konya'nın bana daha uygun olacağını söyledim ise de bunun imkânsız olduğunu söyledi. Ceyhan'a tayinimi beklemeye başladım, ama güzel bir tevafukla tayinim Konya'dan sonra çok istediğim Tarsus'a çıkmıştı. Burada başkâtip olarak on üç yıl çalıştım. On üç yıl sonra Demokrat Parti iktidara geldi, Ticaret Odası'nın seçimini de aldılar.

Yeni yönetim beni halk partili zannederek gözaltında tuttular. En sonun da vatan cephesine kayıt yaptırmamı istediler, ben de bazı mülahazalar ile yaptırmayınca işime son verdiler. "Siz bilirsiniz, yaradan bir kapı kapatır bin kapı açar" dedim ve ayrıldım. Ayrıldığımı duyan bir ahababım vasıtası ile iplik dokuma (Tekstil) fabrikasına bin lira ücretle satın alma müdürü olarak işe başladım. Bu işte de bir yıl iki ay çalıştım. Bu işte çalışırken bir yandan da Tarsus'ta uzun zamandan bu yana çalıştığım ve çevreyi iyi tanıdığım için kredi istihbaratında yardımcı olmamı isteyen yeni tayin edilen Pamukbank müdürüne meccanen yardımcı oluyordum.

Bir süre sonra, 1959 yılının sonlarına doğru idi, bin lira maaşla şube şefliği teklif edince oraya geçtim, daha sonra da Konya'ya ikinci müdür olarak geldim.

1979'a kadar Pamukbank'ta görevimiz devam etti. 1965'te Kadınlar Pazarı Şubesi'ne müdür oldum.

1975'te Kadınhanı Şubesi'ni

Mahmut Sami Ramazanoğlu (1892-1984)

açtım. Kadınhanı'na ailemi götürmediğim için git gel zor oldu. Bu durum karşısında Konya Şubesi'ne müdür muavini olarak geldim. Bir süre sonra Kadınlar Pazarına müdür oldum ve 1979'da emekli oldum.

1979 yılında emekli olduktan sonra bir süre bir arkadaşla halı ticareti ile meşgul oldum. Ortığımından ayrıldıktan sonra bu işi kendim yaptım. Sonra bu işi de tasfiye ederek eşimle birlikte haccaya gittim.

Bu arada Konya'da Albaraka şube açıyordu. Burası için müdürlük teklifinde bulundular. Hac sebebiyle bu görevi kabul edemedim.

TANIDIĞIM ŞAHSİYETLER

Hacı Veyis Efendi'yi, Hacı Veyiszade'yi (1887-1960), İbrahim Efendi'yi, Ali Ulvi Kurucu'yu (1920-2002) ve Müftü Abdullah Ulubay Hoca'yı (1878-1959) yakinen tanıdım.

Hacı Veyis Efendi'nin selama olan hassasiyeti ile pek çok olay anlatılır. Hoca Efendi bir gün çeş-

me de abdest alıyormuş. Birisi selam vermiş. Hoca Efendi abdest almayı bitirince adamın arkasından koşmuş ve "Aleyküm selâm" demiş.

Abdullah Ulubay'ın ikinci evliliğinden bir kızı oldu. İkinci hanımının yanında gelen kızı da ilkokulda sınıf arkadaşımды.⁽⁸⁾

Ali Kemal Belviranlı (1923-2003) ve Fevzi Özçimi (1930-2005) ile de yakın dostlarımdı. Bu arada Konya'nın pek çok ilim adamını da tanıma fırsatı buldum. Konya dışında da pek çok değerli insan tanıdım.

TASAVVUFİ HAYATIM

Tasavvufi hayatıma da kısaca temas etmek isterim. Tarsus'ta iken Devlet Demir Yolları'nda **Süleyman Mahmut Ürgüplü** adında Dayı diye hitap ettiğimiz bir şef vardı. O beni Adana'da bulunan Sami Efendi'nin yetkilisi Mustafa Efendi ile tanıştırdı. Bir süre ondan dersler aldım ve bilahare Adana'ya Sami Efendi ile tanışmaya gittim ve tatlıcı Cuma Ali Efendi vasıtası ile tanıştım.

Sami Efendi, farklı bir yapıya sahipti. Çok değerli bir insandı. Ramazanoğulları'ndandı. Çok köklü ve varlıklı bir aileye mensuptu. Baba mirasından hiç pay almamış, ancak kendi geliri ile geçimini temin etmekte idi. Hukuk Fakültesi mezunu olup, bir keresinde tüccarının yanında muhasebeciydi. Bir karış dünya malı olmadı. O, gerçekten bir insan-ı kâmil-di.

• *Devam Edecek*

(8) Abdullah Efendi ile ilgili olarak ilk eşinden olan kızı Kübra Hanım'dan babası ile ilgili pek çok bilgi aldım. Fakat Kübra Hanım Hoca'nın bu eşinden ve kızından hiç söz etmedi. Yıllar sonra İzmir'den Hoca'nın torunu olduğunu söyleyen bir bayan telefon etmiş ve benden Konya Âlimleri ve Velileri isimli kitabımdan istemişti. Muhtemelen bu torunu o kızından olmalı.